

Breve fra Rosendal Baronis Arkiv.

Meddelt af A. M. Wiesener.

I Bergens museums manuskriptsamling fandt jeg under No. 255 II. 25. blandt major Niels Griis Alstrup Dahl's (1777—1835) efterladte papirer en »Afskrift af nogle Breve og Documenter, deels fra, deels til den Mouatske og Rosenkrantziske Familie, opbevarede i det Rosendalske Archiv.« Efterfølgende er en afskrift heraf. De originale dokumenter, som altsaa var i Rosendals arkiv i major Dahls tid existerer, saavidt vides, ikke længere. Stamhusbesidder Weiss-Hoff-Rosencrone har meddelt mig, at det, som fandtes i arkivet, er sendt til Bergens Stiftsarkiv, og blandt disse dokumenter er de ikke. Bendixen oplyser ogsaa om i sin artikkel: Baronerne Rosenkrands til Rosendal, i Bergens hist. Forenings Skrifter No. 3, at, »der findes intet arkiv fra Rosenkrandsernes tid paa Rosendal.«

Det tør derfor have sin interesse at offentliggjøre denne afskrift af privat-breve, som har sin betydning for historien, idet det er Vestlandets mægtigste familjer, man her lærer at kjende i det daglige liv.

Da afskriften er afskrevet i sin helhed medfølger ogsaa et par kvitteringer o. lg. —

Om slegten Mouvat henvises forøvrigt til Danmarks Adels Aarvog No. XXI.

Kvittering fra Peder Jespersen til Fru Else, Anders Mouvats.
(Else, datter af Christopher Trundsen Rustung).

Kiendis Jeg P e d e r J e s p e r s e n Erlig och welbiurdig Mand H a n s P e d e r s e n thill S æ m, Norgis Riges Cantzellers Ombødtzmandt offuer hanns Arffue Guodtz her Nordenfieldtz, att haffue annanmit och oppeborit af erlig och welbiurdig Fru, Fru E l s e A n d e r s M o t t i s, wdj landskyld att thett H e t - l a n n t z Guodtz, halff anden thønde Smør, och en otting, Itm thre P a t o k e r (?), och tho fierde Parter Vatmell.

Actum B e r g e n then 28. Augustj anno 1598.

(L. S.)

Else Thrunsdatter (Anders Mouvats) haandskrift til
Biørn Olson.

Kennest ieg Else Thrunsdatter thil Arresfiordt, at Biørn Ollesøn haffer laant mig threttij gamle daler ij dett aar 1604 for huelket penninger handt haffer en Sølkanne ij pant aff mig som weger sextij laadt indtil handt sinne penninger aff mig eller mine sande arffinger ijgen bekomendes worder och skal ieg aarlige giffe hanom hans thilbørliige rentt penninger som wij der om forliigen kandt.

Aff H a a f l a n d t den 29 September 1605

E l s e T h r u n s d a a t t e r
egen Handt.

Udenpaa noteret:

Een Haandschrift aff min Moder.

Sammes haandskrift til Mikkel paa Tvedt.

Jeg E l s e T h r u n s d a a t t e r thil H a a f f l a n d t kendes och vetterlige gjør for alle medt dette mitt aabene breff skyldig att were erliige och welforstandige mandt M e c k e l paa T h u e t t sexthij rixdaller som handt mig venlige laantt haffer for huilkett fornemde penninger ieg hanom pantsettedt haffer en aff min Odels Jorder wedt naffen S k e l b r e legendes ij E c k e l a n d s f i o r d e n som renter aarliigen 1 løff Smør och 1 hudt som handt och hans kiere hustru och børren nu strax thil siig aname skal medt bøxel och landtskyldt medt daxarbejde och all anden retlighed som deraff gaar medt grundt och græs som der aff Arils thidt thillegedtt haffer inttez vnderthagendes ij naagen maade for ett friitt brugelige pantt indtthil fornemde M e c k e l T h u e t t sinne penninger ij genbekommes worder aff mig eller mine sande arvinger. Att saa ij Sandhedt er som forskreffet staar och dette saa vbrydeliige haaldes skal thrycker ieg mitt Segnette her nede forre och vnderskreff medt egen Handt.

Aff H a a f f l a n d t den 28 Maij 1613

E l s e T h r u n s d a a t t e r
egen Handt.

(L. S.)

Uden paa documentet:

Fra M i c k e l l T h u e t.

1631 den 23 Martzj er denne Handschrift mig M i c k e l l T h u e d t bethalledt aff welbyrdige mandt A x s e l l M o u a t t thill H o f f l a n d t, dett bekiender ieg medt mitt bomercke her neden under.

Brev fra Karen Mouat [Erik Ottesen Ornings frue] til broderen Axel Mouat.

Hiertens broder A x s e l l gud vere altid hos dig och beuare dig fraa allt ontt. Min kiere broder ieg och børnene er vell och sund gudsche æhr, min hiertens broder gud haffue hundre loff och thack du er vell kommen hiem ieg tacker gud herren unte mig den glede dett du er vell, saa er ieg vell min kiere broder. G i e l b i r t G r a f f u e r sade [sagde] mig du kommer hid i Ar, dett giff mig gud at see dig sund . . . . . der som du haffuer nogen tidend aff vor kiere broder¹⁾ daa gjør vell och lade mig vede huor hand leffuer. Gud beffaler ieg dig tusen godnat min hiertens broder gjør for guschyld och hast E r i c k hiem.

Aff H ø g e l a n d.

K a r e n M o t t

Egen hand

[Udskrift]

Erlig och Velb. Mand A x s e l l M a a t t till H o f f l a n d min hierte kiereste broder gansche Søsterlig thillschreffuet.

Bevis fra Erik Ottesen Orning til Vatne (g. m. Karen Mouat) til svogeren Axel Mouat.

Kienndis Jegh E r i c k O t t s s e n thell V a t t n e, att Jegh haffuer anamitt aff Minn kierre Suoger Velb. A x s e l l M o u a t t thill H o f f l a n d thiuffue Rigsdall inn Spsi huilcke Jeg medt allerførste muelegtt er skal forskicke thill M. R o d h i e r M o u a t t²⁾ i S k o t t l a n d, thill Vidnisbyrdt haffuer Jeg medt egenn Handt Vnderskriffuet.

Ex H a r m e s w o g den 18 Augustj Ao 1620.

E r i c k O t t s s e n

egen Handt.

¹⁾ Maa være enten Gilbert eller Christopher Mouat.

²⁾ Ukjendt.

Fra samme til samme.

Kienndis Jeg *Erick Ottssen* att Jeg haffuer anamitt aff *Velb. Axell Mouatt* Siu Pund — 10 S. for *Christoffer Mouatt*, som ieg haffue bethalitt thill *Ringenn Bruenn i Litt*, att saa i Sandhedt er som for siger, haffuer Jeg medt egenn Handt vnderschreffuet.

Actum *Høgelandt* denn 10 Augustj Ao 1620.

Erick Ottssen
Egenn Hanndt.

Brev fra *Berette Hansdatter*¹⁾ til fru *Else Trundsdatter*, *Anders Mouatts* enke.

Venlig Helsen forsend med gud allermegtigste, kierre Frue *Else*, betacker ieg eder for beuist gott, huilcket igien att forschylde ieg altid will findis willigh. Dernest kierre Fru *Else* giffuer ieg eder wenligen att wide, att den fællis gaardt som I haffuer brugt och ieg nu bruger, ehr storlig forfalden, huorfor ieg beder eder att I wille komme hender nogitt til hielp, med en tylt *Hunner* three eller firre²⁾, och en Vogh Neffuer three eller firre, thj I weed well at den schall forhielp gaarden som den haffuer brugt, och iche den som nylligen tilkommer, och de som nu ehr affdraget, haffuer mehr brent och forøtt, end dj haffuer hiulpet och forbedrett den. Jeg haffuer saa lenge lagt Neffuer paa den, att ieg iche ehr mand for en Vogh, der for beder ieg om hielp, att I slaar eder sielff til Rette, eller ieg tager Steffning offuer eder, saa ehr i wehre fare. Kierre Frue *Else* I drages well till Minde att ieg talde med eder om firre løber Smør att I wilde vnde mig denom, som Rett goede ehr och wigtig, thj ieg sielffuer will brugge till mit Huss be²hoff, kierre Frue *Else* fortенcker mig iche for ieg saa dristig byder offuer eder, Jeg gjør igien huis eder kiertt ehr. Will hermed nu och altid haffue Eder, samt Jomfru *Dorette*,

¹⁾ Formodentlig *Birgitte Hansdatter Rød*, *Lauritz Ammundzen Dalls* enke. (Se Meddelelser fra det norske Rigsarchiv B. II s. 162.)

²⁾ furru.

den Euige alsommechtigste Gud befallendis baade till lifff och siell.

Aff Fougdegard den 18 Augustj Ano 1622.

Berette Hansdotter
egen hand.

[Udskrift].

Ehrliig och welbyrdige Frue Else Thruandtzaatter hilt Semb¹⁾, min besynderlige tillforladendis guode Wengandsche wenligen thillhende.

Daniel Knudsen Bildt til Morland giver svogeren Axel Mouat tilladelse til skovhugst i Samnangerskovene.

Jeg Daniell Bildt Knudtzenn²⁾ til Morland gaardt kienndis och hermed vitterlig gjør, att ieg haffuer vnndt beuilgett och forærit minn kiere Suoger Erlig och Vellbr. Mannd Axsell Mouatt till Hoffland thrediffue tølter goed døchtige Saugetømmer, att huge eller huge lade vdj mine Schouffue ligendis vdj Sambanger, huor di der findis, och ligendis ehre, och det at lade vdføre naar min kierre Suoger Axsell Mouatt gaatt siønnis och hannem best beleiligste kand verre, och min fuldmechtige eller nogen anden iche der imod att sige eller paatalle, disligeste haffuer ieg beuilgett forbm^{te} min kierre Suoger, att mine bønder som boer vdj Sambanger, maa och schall till hjelpe at vdføre samme forbm^{te} tømmer, huer aff dennem vdj thre dage eller huer att giffue en Rixortt for huer dag till hielp till samme tømmer att vdførre, disligeste fuldmacht giffuer ieg forbm^{te} min kiere Suoger att lade paa Schouff maade paa mine vegne vdj forbm^{te} Schouffue ligendis vdj Sambanger, om nogen I huem som ditt vere kand haffuer hugett eller hugget lade i samme Schouffue till

¹⁾ Aar 1607 kom Else i besiddelse af Semb ved mageskifte med sin Søster Fru Anna.

²⁾ Knud Bildt til Lunggaard † 1604,
g. m. Sidsel Brun Romelsdatter.

Daniel Bildt til Abildgaard † 1657 g. m. Dorothea Bjelke	—	Blanzeflor Bildt til Lunggaard g. m. Børge Juell † 1651	—	Karen Bildt † 1663 g. m. Axel Mouatt † 1661

Vplicht imod lougen, daa att lide der for effter som Norgis loug formelder, och min kiere Suoger att haffue indseende till samme mine Schouffue, att ingen schall sig till fordriste effter denne dag att huge eller huge lade videre en som Norgis loug formelder, diss till vitterlighed haffuer ieg min egen Haand vnder schreffuet och beseglett.

Actum Morlandgaard den 12 May Ao 1637.

Daniell Bildtt Knudtson

Egen Handtt.

(L. S.)

Uden paa documentet:

Danniel Bilds fuldmacht om di Sambanger Schouffue.

Brev fra Jens Bjelke til Axel Mouat.

Min gandsche wenlig helsenn nu och altid forsent med Gud Allermeg. Med derhos venlig tacksigelse for beuist gode det igien at forschylde ieg altid vil findis willig, med huis du kand være æhrit och tient med. Dernest kiere Axel Mouatt, och kiere broder, tacker ieg dig I Sønderlighed gandsche gierne for din gode Schriffuelse, Jeg nylig fra Fleckerøen haffuer bekomed, huoraff ieg forfarer, att kong. May: iche endnu vhar ankommen did, men Stattholderen Her Christopher Vrne, och snart rejst der fra igien, och begierer derhos, om ieg kunde tiene din hustru noget i din frauerilse, Jeg det vilde giøre, som och vist schall schie, Och er det iche lenge sijden ieg vhar ret lystig hoes Karen i din frauerilse, til Knud Pedersens och Ingers festens-Øll, och drack din schaale och andre gode venners, och ønsched at du snart kunde bliffue forløffued hiem igien, Och huad ieg iche Ønsched, det gjorde dj Ungefolch forwentendis engang disfor brøllup I høst, ... Och eptersom ieg haffuer spurt, att den gode fornemme Mand Rijgens Admiral Her Claus Da a, schal vere udj Fleckerøe, saa haffuer ieg inted got hafft at sende hannem paa denne tid, vden en kiste med thj Raff (?) udj, bedendis dig gierne, att om hand kunde vere vdløben med nogen aff schibene, du da ville beholde dem hoes digh til hand kommer igien, eller forsende hannem den neder til Kiøben-

h a u f f n, med it hoes føyet Schriffuelse til hannem, och i sandhed Jeg schulle haffue sendt dig noget sligt med, men i Jagten vhar der inted mehre Rom for en deel proviant aff fischeverch, och saadant til mine schibbyggere, Jeg vhar for aarsaget at medsende. Och gjør altid gandsche bereduilligen och gjerne huis dig kiertt kand vere, samt befahlendis hermed Gud allermeg: til ald siel och liffes velfert, med alt kiertt haffuende, med mange gode Netter, som min kr. Moder D o r e t t e¹⁾, samt Jegh och S o p h j²⁾ ønscher dig.

Actum B e r g e n h u u s, den 5 Julij Anno 16—³⁾.

J e n n s B i e l c h e

Eghn.

[Udskrift].

Erligh och. Velb. Mand A x e l l M o u a t t til H o u f f l a n d, Vice Admiral offr den Flaåde vdj F l e c k e r ø e n. Min kierre broder och sønderlige gode Ven gandsche venligen.

Brev fra Børge Juel til Axel Mouat.

Min gandsche venlig helsen nu och altid forsendt med Gud allermegtigste. Nest min gandsche venlig Thachsigelse for beuiste ære och goede, huilched igien at forschylde ieg stedse vil findis gandsche goedwilligen vdj alle de maade ieg ved dig til ære, tieniste och velgefald schee kand.

Kiere A x e l l M o u a t t, kiere broder och Svoger, Effter som du mig seenisten 2½ hundrede Rixdaller tilsende, med begiering ieg dennem til C a s p e r S t o c h m a n d ville leffuere och hans Beuis der paa igien at tage, huilchen din begiering ieg och haffuer effterkommet, och for^{ne} S t o c h m a n d s beuis med it visse bud nemblig bispens hostru thilschicher, sammeledis tilschicher ieg dig ochsaa herhos N i e l s M o l l e r s handschrift som er paategnet och klareret, effter som du med mig haffde afscheediget, men H a n s F o r t sin er endnu gandsche vklarert.

Huis Nytt her er kand Du hos de gottfolch her aff Bergen

¹⁾ Jens Bjelkes svigermøder, fru Dorthe Juel, enke efter Henrik Brockenhus.

²⁾ Hans frue Sophie Brockenhus.

³⁾ Jens Bjelke var lensherre paa Bergenhus fra 1633—1641.

som forreiser til Tysnes til brylup vel vden tuil aff dennem erfare, och dersom ieg haffde veret saa verdig att vere bøden til den gode pige Karen Abels datters¹⁾ brylup, schulle ieg enten Sielff eller mitt visse bud haffue precenteret, doch huor schulle de ubøne sidde. —

Jeg for min Person findis altid din villige Thiener, och gjør huis du got aff kand haffue, vill hermed haffue dig sampt din kiere hustru och børn gud den almegtigste befallede med mange goede Nætter som ieg Blantzeflor²⁾ och børnene ynscher eder samptligens.

Actum Lunggaard den 12 Majj Anno 1642

Byrge Jul

Egen hand.

[Udskrift].

Erlig och Velbiurdige Mand Axel Mouatt til Hoffland Kong May bestalter Schiff's Hoffuidtzmand, Min kiere broder och Suoger gandske venligen thilschreffuit.

Brev fra Hans Hanssen [Lillienskiold] paa Bergenhus til Axel Mouatt.

Nest ald welfertz ynschning, sambt min bereduillig tienistes erbiudels for megit beuist ehre och gode.

Gunstige welb. Axell Mouatt, lader ieg eders welb. wenligen wide, at mig er tilhendekommen General Commissariernis schriffuelse, huor vdj de begier andenn forklaring, offuer adelenn her vdj Lehnit, deres Vgedags bønder, end dennem som allerede aff eders welbhs. til mig offuerleffuerit och fremsendt ehr, saaledes som følger, at adelen paa alt deres goedtz her i lehnet schulle forfatte rigtige Jordebøger, och aff dennem Sielff forseiglet och vnderschreffuenn at offuerleffueris och der vdj specificere och hoes-teigne, huilcke som er de rette Sædegaarde och Hoffuitsogne, och de rette Wgedagsbønder dertill ligger, herhos sendes eder och copie baade aff kongl. Maytts breff, saauel som Commissariernis breffue, begierendes gandsche wenligens, at samme Jordebøger

¹⁾ Datter af sogneprest til Tysnes (1619—1638) Abel Rasmussen.

²⁾ Hans frue Blanzeflor Bildt.

strax maa bliffue leffuerit, efter denn maade samme breffue formelder. Jeg for min persohn findes stedtze eders pligtschuldig thiener och hermed wil haffue hans welbhs. Gud allermegt. befalit.

B e r g e n h u s d. 6 April 1647.

H a n s H a n s s e n

Eghd.

[Udskrift].

Erlig och Welb. Mand A x e l l M o u a t t til H a u f f l a n d, dette breff wenligen tilhende.

Brev fra Christopher Orning¹⁾ til Axel Mouat.

Min pligtskyldig Tjeneste altid.

H. kiere Morbroder lader Jeg eder venligen vide dett jeg gudscheloff er vell hiembkommen fra S c h o t l a n d, huad seg Reisen belanger er gud være lofued vell affgaaen och gudscheloff vell och løcheligen hidkommen. Vij vaar 7 dage der hen och 3 daage hid igen ellers er alting der dyrt i Landet. Nytt er der inted vden att de meste schotteschibe er tagen bort saa her gansche faa eller ingen kommer i Sommer. Jeg haabes, nest guds hielp at bliffue ferdig igen med dett allerførste at seje herfra igen, saa tidlig gud vill Jeg haffr faaet C a r e n tilschibet schall jeg komme til min kiere Morbroder, thj Jeg dog schall straxs till byen. Jeg fich udj Natt breffue fra O f f u e B i e l c h e²⁾ och haffr endelig bedett mig om att Jeg straxs vilde komme til hannem, och h a n s f r o e³⁾ bleff beret vdj Søndags saa han schriffer mig till, att hand iche hinder troer till liffued. Nu gud bevare min kiere Morbroder met tusen goede Netter till min kiere Moster och min kiere Søster.

Actum O r n i n g g a a r d den 17 february Ao 1657.

C h r i s t o p h e r O r n i n g.

Alle goede Venner udj S c h o t l a n d lader helse min kiere Morbroder med tusen goede Netter i besynderlighed de s c h o t s c h e l e d r i e s [Ladies].

¹⁾ Søn af Erik Ottesen Orning til Vatne og Karen Mouat. Var i 1661—66 amtmand over Vardøhus amt.

²⁾ Ove Bjelke, lensherre paa Bergenhus 1648—1665, søn af Jens Bjelke.

³⁾ Hans 2den hustru Regitse Gjedde † Bergen $\frac{1}{4}$ 1657

[Udskrift].

Erlich och Velb. Mand **A x e l l M o v a t t** till **H o f f l a n d**
min hierte kiere Morbroder gandsche huldelligen.

Brev fra Axell Mouat til svigersønnen Ludvig Rosenkrantz,
der var gift med hans eneste barn, Karen Mouat.

Nest løksalige Velstand Ønsker.

Hierte kiere Søn ieg bekommet eders goede schriffuelse den
5 May huorfor Jeg thacher min H:k: Søn for at hand villde
schriffue mig thill huadt nyt der kommer. Och Jeg thacher
Gud at Jeg hører at min H. k. Søn Sampt min H. k. dotter och
min lille Søn [H o l g e r] lider væll.

Men ieg haffuer nu Inte nyt at schriffue min H: k. Søn
thill denne gang uden det Gud være æret ieg lider væll.

Och beder ieg min H. k. Søn vænligen at han ville thalle
med **H e r m a n d G a r m a n d**¹⁾ paa mine vegene om de penger
I leffuerte hannem huorledis det schall bliffue dermed enten
ieg faa godtzet heller och mine penger igien.

Och beder ieg min H. k. Søn at I ville giøre Vell och
schriffue **T h a g e G i e r t s s ø n** thill at han schall endelige
betalle mig huis Rentepenger som hand paa hans froues vegneer
thill mig schyldig er, saa frembtt ieg iche schall møyes at
beklage hannem for min H. k. velb. Søster **D o r r e t e B i e l l -**
c h e²⁾ for ieg samme Rentepenger iche aff hannem kan bliffue
betalltt.

Och disligste at min H. k. Søn vilde schriffue **C h r i s t o -**
p h e r G i e r t z e n³⁾ thill at han endelige betaller mig huis
Rente penger som hand thill mig schyldig er.

Och der som min H. k. Søn forskreffne Rente penger
aff dem kan bekomme at I daa ville giffue dem en beuis Igien
naar I haffuer faat pengerne saa kan ieg altid faa dem hos
Eder igien.

Jeg wille her med slutte och min H. k. søn nest hellse thill

¹⁾ Herman Garmann, præsident i Bergen, generaltoldforvalter Nordenfjelds.

²⁾ Hans svigerinde g. m. Daniel Bildt.

³⁾ Kan være Christopher Giertsen Morgenstjerne (1619—1679) foged over
Indre Sogn.

min H. k. doter och sampt min lille Søn dennem sampt vdj den alldsomeligste beschiermelse haffue befallit.

H o f f l a n d t den 7 Maj Anno 1660.

Och beder ieg min H. k. Søn at I ville hellse min H. k. broder O f f u e B i e l c h e med mange 1000 goede Næter, och der siges, at han schal være Candtzeler och dersom saa er ønscher ieg hannem thill megen lyche och velsignelse.

Och gjorde Vell och hellser Jomfru E e l l s e A c h e l e i e och de smaa Jomfruer och Capeten M a r h e d (?) meed mange thusen goede netter och dage.

A x s e l l M o u a t t.

[Udskrift].

Eherllige och Velb. Mand L o d v i g R o s e n k r a n d t z thill H a t t e b e r g h, min H. k. Søn dette venligen. —

Brev fra Anders Axelsen Helvig¹⁾ (Axel Mouats uægte søn) til Ludvig Rosenkrantz's frue.

Min gansche Wenligh hellsen Eders Welb.hed nu och altid for sendt med gud allemechtigste.

Kiere welb. Fro K a a r e n M o u a t t her haffuer veret end ung Kaarll som thien hos J a n F r i m a n d²⁾ I C l a a s t e r e d och ehr begierendes at villde faa tage den paart i S h a r f f u e l a n d som G r e g o r i u s paa boer och vill strax betalle den største paart aff bøxselen her for. Jeg ehr gierne begierendes aff eder at I villde laade mig vide et ord met dete bud om I villde lege hannem gaarden och huaad det nyeste byxsell ehr. Videre her om schall denne som breffuet førrer berette eder mig thykest det schall verre end smuch ung Karl och haffuer god Raad, der ehr end for faalden Gaard paa den paart och søger I icke korn nu straax daa faar I inted for eders land-

¹⁾ Anders Axelsen boede først paa gaarden Ænes, men overlod denne gaard til Ludvig Rosenkrantz, da han efter sin far Axel Mouat arvede gaarden Helvigen, med Herøen, en stor eiendom i Husnes Annexsogn. Anders Axelsen Helvig var gift med Anna Cathrine Carlsdatter von Marquits fra Bayern. Hans egenhændige slegtsoptegnelser findes i Bergens museums manuskriptsamling no 155. Efterkommere af ham boede paa Helvigen som bønder indtil for ca. 60 aar siden, da de sidste af slegten udvandrede til Amerika.

²⁾ Johan Friman, amtmand og forvalter over Halsnø og Utstein klosterods.

schyld. Gud beuare Eders welb.hed met eders Allerkiereste och eders adellige børn.

Aff H e l l u i g e n den 2 Ochtob^r 1662.

A n d e r s A x e l s e n .
egen Han

Gode velbyrdige Fraue laad mig faa et ord tilbage met dete bud eders thiener kunde schriffue. Her er inted nyt, men her liger et underlig Hus. Her haffuer verret 4 eller 5 bud fraa fro D a a r r e^{t1}) hun loffuer ieg schall iche paa Jorden dømen de schall aage (?) under mig med et læs høø.

[Udskrift].

Erlig og welby. Froue F r o K a r r e n M o u a t welby. L a a d w i g R o s e n k r a n s' thill H a a t e b i e r g thienstuilligen thillschreffuet.

Brev fra frue Karen Mouat til hendes mand Ludvig Rosenkrantz.

Gud opholde eder min hierte allerkiereste L o d u i g R o s e n k r a n s Vel, all løckelige Velstand, och lade det altid høre god tidende fra eder ønscher ieg det aff mit hierte.

Min hierte allerkiereste ieg kunde iche andet end lade eder vide, at ieg och lille H o l l g e r²) lider Vell og er ved god Hellsen, mens lille C a t a r i n e J u s t i n e³) er bleffuen Syg for 4 eller 5 dage siden, jeg haffde tengt at rese ned med dette schib, mens det kand nu iche sche, och till med er der saa grulige mange passasierere, at det er iche at sige aff, gud allermegtigste giffue eder lycke at komme snart op till mig igen min hjerte allerkiereste — — — bliffuer iche vred, for ieg iche kommer ned, ieg er red at dersom ieg kom ned, da schulle de endeligen komme, og villde offuertalle os, at vi schulle

¹) Antagelig fru Dorothea Bjelke, enke efter Daniel Bildt.

²) Holger Rosenkrantz døde ¹¹/₉ 1689 af saar, han havde faaet ved beleiringen af Mainz.

³) Den senere saa sørgelig berygtede kammerjomfru hos dronning Charlotte Amalie. Hun forgiftede en yngre hofdame jomfru Dalvig og blev som følge deraf i 1699 dømt til døden, men benaadedes af kongen med fængsel paa livstid. Hun døde i Rønne ¹⁹/₉ 1746.

boe der nere, och min hierte det vaar os iche tienligt, iche heller passeligt, Vden saa, at I kunde faa god Leilighed der nere, da schulde ieg iche vere seend at komme ned, min allerkiereste Hierte, lyder mig at, og kommer snart op till mig, tæncker paa at det laffuer sig snart till Mickelsdag, och vi schulle tage nogen penge ind, och betalle vor giæld med, villde nu min kiereste lyde mig at, och komme op och sette alld hans dont, som han haffuer at gøre i laffue, och saa om gud villde det saa haffue, da kunde vi begge og børnene reise ned paa foraarret om min hierte vilde saa haffue det; men hierte jeg sender eder med dette visse bud som er **F r e d e r i c k J a n s e n n**, mit kontrefey ieg haabes at det er mig ligt, och beder eder min hierte, at I vilde lade gøre et hus aff slet guld, med en krystall offuer och bere det paa eders brøst till gud vill vi findis selff, gud vnde det snart sche min hierte, ieg viste iche om ieg schulle rese ned, huor ieg schulle gøre aff vore breffue, for ieg viste iche till huem ieg schulle leuere dem, for all vor Vellfert bestaar der vdj, som I ved vell selff, min allerkiereste hierte ieg lader eder vide at ieg endnu ingen suare haffuer fot fra **A n d e r s R a s m u s s e n** om de penge, som hand schulle gøre offuer paa Vechsel til eder, men ieg schall gøre mit beste, for ieg ved vel, at I haffuer penge nød, och min hierte, naar I iche haffuer penge till eder selff, huor vilde I da mage det, om ieg kom ned til eder, min hierte ieg schall gøre mit beste, och see till at I med det første schall faa suared herom, min hierte ieg haffuer iche stunder at schriffue meere for her er bud, at schibet vill nu lege ud, nu Gud allermegtigste velsine Eder och beuare Eder. Eders allerkiereste till døden.

K a r e n M o u a t.

Aff **A s c h e** den 17 Julius 1663.

Min hierte ieg schall gøre alt mit beste at alting vdj eders Fraverellse schall for retis, ieg schall nock køre paa **C h r i s t o f f u e r P e r s e n** at ieg kunde faa di penge som hand er os schyldig, nu faar vell mit hierte **A j ø s**. Min allerkiereste jeg haffuer nu igen tillskreffuit **K a r e n D a a** om de penge, hund er os schyldig, mens jeg iche troer vi faar mere end vi haffuer,

Gud forlade S: Moder for hun lonte dem det, — mit hierte allerkiereſte ieg haffuer hafft bud i byen til **C h r i s t o f f e r P e r s e n** om de penge, som hand er os ſchuldig, och hand loffuede eder, mens hand siger at ieg icke ennu kand faa dem, mens hand vill ſelff komme ud till mig till **A s c h** och talle ſelff med mig derom.

[Udskrift].

Erlige och Vellbørdige Mand, **L o d u i g R o s e n k r a n t s** til **H a t t e b e r g**, min hierte allerkiereſte, dette breff huldeligens. **K ø b e n h a f f n.**

Brev fra Ludvig Rosenkrantz til hans frue.

Immanuel.

H. allerkiereſte; Jeg sender her indlucht 5 Rosenobler, och huis andet Eders fortegnelse om melder ſendis med **A n d e r s** ſaa nær ſom Eders Nattrøye ſom ey findes udj nogen Skrine i Lille Stuen, dog haffr jeg icke leed i Eders lille koffert, thi jeg ei haffde Nøgelen dertill. Jeg befaller Eder hermed Gud, bedendis alle Nerverende gode Venner at helse, och at I vel ville ihukomme huis jeg ſaa fortroligen med Eder till Voris fellitz Ærre och beſte taldt haffuer. Jeg findes der imod alle mine Dage

Eders

H. All.

A s c h d. 12 Octb

1663

L. R o s e n c r a n t z.

Gud ſchee loff vore børn leffuer ret vel.

[Udskrift].

Min H. Allerkiereſte

huldeligen.

Brev fra Ove Bjelke til Ludvig Rosenkrantz.

Høystærede kiere Fetter **L o d w i g R o s e n c r a n t z.** Jeg vil korteligen lade dig wide, at Jeg ret nu bekom min h. k. broders breff ſom ſchriffuer att hand om din Sag och Adels privilegier haffuer god forhaabning och beder Jeg wil tro, att hand ingen leilighed forſømmer her om kong. M. under-

danigen och flittigen att anmode, hand önscher i sit breff att **M a j e s t e n** Sielff kom hid op. Ellers schriffuer hand iche naar rejsen schal ahngaa, derfor lader Sig iche ahnsee att herredagen saa snart som formodedes ahngaar. Jeg ehr nu derfor paa min reise thil **E l l i n g a a r d** och min h. k. Suoger att besøge med allerk. och børn. Vi alle befaler dig och din allerk. med h. k. børn gud troligen och Jeg forbliffuer alle mine dage din trovillige Fetter

O. B i e l c k e.

Med hast

Aff **D r ø b a c k** den 5 Aug. 1664.

[Udskrift].

Erlig och Welbr. Mand **L o d u i g R o s e n k r a d s**
til **H a t t e b e r g**

Min k. Fetter och broder thienstuillig.

Breve fra Christopher Orning til Ludvig Rosenkrantz's frue.

Kiere søste **K a r e n** Gud opholde dig lenge og Vel med min Broder.

Kiere Søster med min dreng sendes ett lidett Schrin med vdj lagt 16 damaschis saruetter [servietter] hel ny med 2 damaschis duge, att du kiere søster ville vnde mig derpaa 24 rxd, Gud ved dett koster os langt mere, mens Nøden dertil driffuer, efftersom Jeg en dell penge haffer fornøden till at bruge til min Suaghed. Jeg beder dig gør mig den Villighed, Jeg schall tiene dig igen i alle Maader, du maatte derforre beholde dennem til din eyendomb. Jeg nødes for min suaghed schyld til den att hielpe dette at gøre. Gud befaller Jeg dig med tusen gode Netter till dig och min broder fra os alle och forbliffuer din hulde broder.

C h r i s t o p h e r O r n i n g.

O r n i n g s g a a r d den 30 May 1669.

Laed Ingen dett Vide — aff den Ligfeer i byen høres dett Moster **B l a n c h i f l o r**¹⁾ maatte gaa bag efter **H e r m a n d**

¹⁾ Blanzeflor Bildt til Lunggaarden, enke efter Børge Juel.

Gaarmandskone och Jens Hansens Kone som vaare velgiort den gammel Froe den Spodt at gøre — Dersom du iche vil købe saa dyre da vnd mig herpaa til laans huis dig godt siunis for gud schyld hielp mig.

[Udskrift].

Erlig och Velb. Frue Fru Katerina Mouatt, Lodvig Rosenkrantzis till Hatteberg min kiere Søster broderligen.

Christopher Ornings Schriffuelses begier om penge till laans, huor efter ham blef forstragt 12 rdlr. imod indbemeldte duger och servietter til forsechring.

Brev fra Svenning Nielsen i Kjøbenhavn til L. Rosenkrantz's frue.

Høy-Edle och Welbohren frue, fru Karen Mouatt, høygunstige befordersche, Eftersom Pouel Glad¹⁾ nu reyser herfra til Bergen, kand ieg ey entlade at schrifue fruen till it ord eller tho. Ret nu war Jochim Frederich von Lassen hoes mig, hand lader Fruen saavel som Juncher paa det allerflittigste helse, och berettet mig, at hand hafde talt med Erich Rosencrantz²⁾ anl. en viss Herremand, som er begierende at bliffue recommanderit til Junchers broder Maximilian R. K.³⁾ da hafde welbemt^e Erich R. K. suaret, at hands welb. Maximilian war hid forwentendes om en Monets tid hereffter ungefehr, at søge confirmation paa hands Charges Pension, och meente at hand da siden mod winteren schulle begifue sig herfra til Norge, der ofuer winter at forblifue. Dersom hand nu war her, da mueligens hand fick en Oberstis platz i steden for en af disse som schal afftaches i Norge neml. Oberst Geerstorff, Brochdorff och Schade, huilcket von Lassen mig for Sandhed har berecht, och meenis Cicignon⁴⁾ blifuer med aff, huis scheer

¹⁾ Antagelig Paul Hansen Glad, f. 1647, der $\frac{9}{7}$ 1670 blev udnævnt til resid. kapellan til Eid i Nordfjord.

²⁾ Erik Rosenkrantz, 1612—1681. geheimraad.

³⁾ Maximilian Rosenkrantz, 1630—1676, broder til Ludvig R.

⁴⁾ Johan Caspar Cicignon, kommandant paa Bergenhus 1664—70.

lærer tiden. Ellers er intet sønderligt nytt som mand kand schriffue. **H a n d s M a y t**: med nogle aff hans høye Ministri, **G y l d e n l e w**, **J ø r g e n B i e l c k e** och fleere andre, vare till giest for leden dag hoes **K l i n g e n b e r g**, och vare heel løstige indtil imod lius dag igien, **H a n d s M a y t**: slog alle winduerne ud etc:

Naar noget widere forefalder schall ieg lade fruene det forstendige. Dette saa meget kortelig, befalendes fruene med alt kiert och gandsche adelige Huus udj Herrens waretegt troelegen.

H a f f n i æ
d. 11 Julij 1670

Med Forblifuelse
Høygunstige Frues
Aller Schyldigste
Thiener
S v e n n i n g N i e l s e n .

[Udskrift].

Høy-Edle och Welbohrne Frue, **F r u K a r e n M o u a t t**
Welb. **L u d w i g R o s e n k r a t z i s** til **H a t t e b e r g**, Min
Høy-Gunstige befordersche dette Plicht-schyldigst.

a. **H a t t e b e r g .**

Brev fra Christen Christensen, foged paa Rosendal, til
Ludvig Rosenkrantz.

Høie Welbaahrne Herre
Allergunstigste Patron.

Mit seeniste fra **B e r g e n** til **H a n s E x c e l l s .** min Høie
welbaahrne Herre war af Dato d. 18 gbr. nestafuigt, wil ieg
formode **H a n s E x c e l l s** at were indhendiget.

Ellers lader ieg **H a n s E x c e l l .** wide at nue imidlertid
ieg war i **B e r g e n**, komb der **E x e q u e r e r** til **R o s e n t h a l**,
at søge dend vdestaaende Consumption och Folcheschat
af **H a n s E x c e l l**: Frigaarder, dedz paaboende Raadmend
med deris Hustruer och Folch; da dend tiid dj war ankom-
men, schref **H e r P e i t e r**¹⁾ mig straxen til udj **B e r g e n**, och
loed mig wide dedz Beschafenhed; Huor ieg da søgte **H e r**

¹⁾ Petter Hendriksen Arentz, sogneprest til Kvinnherred, 1668—1710.

Landcommissarj Fuldmegtige wed min Supplication at ieg kunde faae dennz ophefuet igien, til ieg kunde komme hiemb at schafe bereigning ind paa deris Consumption och Folcheschat. Endelig sich ieg da Fuldmegtigens Ophefuese paa fjorten dags tiid, och begiering til Weledle Her Obrist Iddeking at hand wilde beordre Capitainen och hand siden Exequerene til afuigelse, saa lenge til ieg kunde schiche ind bereigningen, och siden betahlingen der efter. Mens Aarsagen at ieg iche hafr indschichet nogen bereigning tilforen, er at ieg hafde formodet Hans Excells Raadsmend paa alle Frigaardene schulle hafue werit for slig Schater forschaa-net, huorum ieg tilforen hafr schrefuet Hans Excell. tuende Gange til, vdj Mening at wilde wide om Raadsmendene schulde suare dertil eller iche; Om det schulde forstaaes med Hans Excells Frigaarde wed ieg iche, Effterdj Consumtions Forordningen ey melder om Grefuer och Friherrer, huorpaa ieg ingen Resolution hafr bekommet. Igaar hafde ieg vdj Her Peiters Neruehrelse alle Raadsmendene forsamlede och forfatted Mandtall paa dennem och deris Folch til Consumption og Folcheschats bereigning, som straxen indtil amptstuen schal schiches, saafrembt Executionen iche schal komme igien til widere fortræd. Jeg maatte betahle for dj faae dage dj war her hiemme tilforen, før ordren komb = 5 Slettedr. 10 sk.. El-lers suarede alle Raadsmendene dend tiid Mandtallet blef forfatted, at dersom dj schulde suare til dj Schater, som dj dog iche ere goed fore, begierte dj iche at wilde styre en af Hans Excell. Frigaarde, mens wilde langt heller side udj Strandsiden udj et lidet Huus; huorfore om saa er, at disse gaar derfra, er det at befrøgte Hans Excell. Frigaarde schulde komme til at ligge øde och vdørchet der ofuer. Thj der er ingen som tager dennem and igien paa dend Maade, om saa war at dj schulde suare til slig Schater;

Herpaa wil ieg ydmygeligste erwarte med neste Post Eders Excell. høie gunstige Resolution om dj schall were frj derfore eller iche; war det saa at ded endelig er Hans Excell. Frigaarde meendt, som dj wil udj amptstuen forstaae ded, war ded wel raadeligst paa høyere Steder sig derom

at lade were angelegen, efterdj det løber til mange Penge at betahle, for Raadsmendene er dog iche goed derfor sligt at vdlægge baade for Ao 83 og 84, som er tuende aar. Mens der- som dj Schater endelig schal af Frigaardene betahles, wil ieg ydmygeligste och saa erwarte H a n s E x c e l l. gunstige Suar, om ieg schal suare dertil paa H a n s E x c e l l. Weigne, och om dj schal were frj derfor; thj Raadsmendene paa H o u f l a n d blef och søgte wed Execution for 81 Consumption och Folcheschat, nembliq = 30 Rdr, som jeg hafr maat cavere for dennem til J o h a n T o r s s e n, paa det dj iche schulde blifue ruinerit och gaa fra gaarden, som bemeldte J o h a n T o r s s e n war aarsage til, hellers hafde dj iche blefuen søgt for ded aar;

— — — —

Derforuden er ieg ydmygligst begierende at wide om Capelanen H e r C l a u s K o r n¹⁾ schal paa H a n s E x c e l l. Weigne aflegges nogen Ofer til Jule Høitid, och huormeget det schal were; thj ieg hafr. trende gange tilforn for lenge siden schrefuet H a n s E x c e l l. til derom, mens ingen Suar derpaa erlanget. — — — — —

Slutter och wil hermed hafue H a n s E x c e l l. min Høie Welbaahrne Herre med Høie Welbaahrne Friherinde och friherlige Børn vnder Herrens naadige Obacht forønsket, forblifr:

Hans Excell. min Høie Welbaahrne Herres
Allerschuldigste troe Tiener altid
C h r i s t e n C h r i s t e n s e n.

R o s e n t h a l

den 6 December Ao 1684.

[Udskrift].

Hans Excell:

dend Høy Welbaahrne Herre Hr. L u d u i g R o s e n k r a n t z
Friherre til R o s e n t h a l, Herre til H o u f l a n d, A s c h e och
W a d t n e Gaard, Ridder, Hans kongl. Mayt til Danmarch och
Norge etc: Geheime Raad, Stifts befahlings Mand ofuer Chri-
stiansand Stift, Amptmand ofuer Lister och Manddal Ampter,

¹⁾ Claus Koren, personel kapellan s.steds.

saa och Assessor udj dend kongl. Ober Hof Ret i Norge, min Høygunstige Patron och Herre, dette ydmygligste.

a C h r i s t i a n s s a n d.

Brev fra Christian Rosenkrantz til sin forvalter paa Rosendal.

Jeg haffuer u-forbigengeligt fornøden eragted, eder at advisere om huad maade Jeg u-gierne haffuer maat /: formedelst den store underfundighed och heel u-lidelig Despect os daglig af Hr. P e t t e r¹⁾ och Hr. C l a u s²⁾ tilføyes udj ord och gjerninger til huis offuerflod och Confirmation den udj B e r g e n nu seeniste, effter deris anledning, forgiæfis tilberidde arrest vaar anstillet :/ værít forarsaget samme Personer udj deris skyldige respect at holde, Eder her med at anbefale, denem at erindre och føre udj ret kundskab om slige u-forskammede procedures, och effterdj de iche haffuer den allerringeste tacknemmeligheds smule udj sig til recompanse mod de store oppebaarne Velgierninger saa vel af min Hr. Fader som broder, da beordris eder hermed absolute denne effterfølgende min Ordre imod dennem eder uryggelig at holde effterretlig, saasom — først og for alting skal I ingen particulier venskab med deres Personer indgaa, som skeed er af eders formænd, huorved mand ochsaa har befunden liden baade, Mens hellers findes dem assisterlig saa viit deris Embede udkræffuer. Iligemaade haffuer I udj agt at tage det H r C l a u s i s confirmerede bevilinger bliffuer aff ingen fremgang, men Jeg hannem skoverne hermed absolute vil hafue forbuden, oc tilligemed intet maa føre kircherne udj korn til afkortning, effterdj den tillige med den førrige paa Timmer ganske skal være ophæffuet. — Och saa som H r. P e t t e r s persohn haffuer verít indtil dags tagen udj stor Consideration udinden Offeret, som och aff mig er skeed udj den eder gifne instruction, huor om mand dog nu er kommen udj bedre erfaring, saa haffuer I her udinden ey behoff at følge instructionen /: som dog udj alle andre ting eder skal vere efterrettelig :/ effterdj Jeg self hafuer det saa-

1) Petter Hendriksen Arentz, sogneprest til Kvinnherred.

2) Claus Koren, personel kapellan sammesteds.

ledis modereret at Hr. P e t t e r her effter ey yder mere huer Høytid end trei Rdr. och Hr. C l a u s slet inted, huor effter I eder kand vide at rette.

Och kand jeg mig iche nochsom forundre øffuer Hr. C l a u s is falskhed, som med os tog afskeden, da dog hand sig haffuer ladet bruge, som et middel huor ved Arresten vaar anstifted. Fra K j ø b e n h a f f n skal videre meldis om saadanne u-høfligheders belønning; och imidlertid skal I enhuer af Præsterne af dette mit breff Copie tilstille.

L e e r d a l s Ø i r 9 Martij 88¹).

C h r i s t i a n R o s e n k r a n t z.

P. S. I haffuer och udj acht at tage dette som eder ocsaa skal vere effterretlig, at den sluttede accord med førrige fouget C h r i s t e n C h r i s t e n s e n paa de 400 Rdr. bliffuer aff ingen Krafft, men hand at schal svare til alle dj Mangler som retmessigen ere efter den forhen gjorde decision, til huis forhøyelse det Offer som uden Ordre til Hr. C l a u s er udgiffuen skal henførís och u-gienstridelig aff Fougden svarís, hannem hans regress forbeholden; thi Hr. C l a u s lader see dag for dag alt formegen Næseviished. Præsterne maa vel skamme sig for den Spott de agted os at ville paaføre, alting haffuer sin tiid — Her aff iligemaade Præsterne Copie meddele, ladende dem der hos viide, at det gjør mig ont derís slemme procedures mig hertil schall tuinge.

---

¹) 1688.